

LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A DILISI

(GRAP 13)

Kananelo

Maemo ana a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (Generally Recognised Accounting Practice) (GRAP) a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSAS (International Public Sector Accounting Standard, IPSAS) a Direkiswa (Inventories) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle, IPSASB (International Public Sector Accounting Standards Board, IPSASB) a Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (International Federation of Accountants). Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente (IFAC) e thehilwe ka 1977 ka maikemisetso a yona a ho ntshetsa pele le ho ntlafatsa porofeshene ka maemo a nang le kutlwano. IPSASB e nehelane ka setheo se akaretsang sa di-IPSAS, se tla sebediswa ho hlahisa Maemo a GRAP (Standards of GRAP) a kamoso. Dikarolo tsa IPSAS tsa Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Presentation of Financial Statements) di hlahisitswe botjha Maemong ana a GRAP ka tumello ya IPSASB.

Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane. Di-IPSAS di fuperwe Bukaneng ya Thuso ya IFAC ya Diphatlalatso tsa Matjhaba tsa Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Pronouncements) mme di fumaneha ho tswa ho:

Kopano ya Matjhaba ya Baakhaontente

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Ditokelo tsa ho kopitsa ho di-IPSAS, ditokomane tse kopang maikutlo le diphatlalatso tse ding tsa IPSASB ke tsa IFAC mme dipehelo le maemo a amehang a lokela ho latelwa.

**Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ka Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo
(Accounting Standards Board)**

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetswa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo. Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Dilisi

Ditemana

Selelekela	
Sepheo	.01
Kakaretso	.02 – .05
Ditlhaloso	.06 – .09
Diphetoho tsa ditefo tsa dilisi pakeng tsa ho qala ha lisi le ho qala ha nako ya lisi	.07
Dikonteraka tsa theko ka kgiro	.08
Sekgahla sa tswala sa kadimo ya keketso	.09
Tlhophiso ya dilisi	.10 – .21
Dilisi le dikonteraka tse ding	.22 – .24
Dikgothaletso tsa dilisi tsa tshebetso	.25
Dilisi dipehelong tsa tjhelete tsa bahirisetswa	.26 – .42
Dilisi tsa thuso ya tjhelete	.26 – .39
Kananelo ya mantlha	.26 – .31
Tekanyo e latetseng	.32 – .37
Ditsebahatso	.38 – .39
Dilisi tsa tshebetso	.40 – .42
Ditsebahatso	.42
Dilisi dipehelong tsa tjhelete tsa bahirisi	.43 – .67
Dilisi tsa thuso ya tjhelete	.43 – .58
Kananelo ya mantlha	.45 – .47
Tekanyo e latetseng	.48 – .56
Ditsebahatso	.57 – .58
Dilisi tsa tshebetso	.59 – .67
Ditsebahatso	.66 – .67
Dithekisetsano tsa thekiso le khirobojha	.68 – .76
Diphumantsho tsa nakwana	.77 – .78
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.77
Ditokiso tsa Maemo a GRAP	.78

GRAP 13

Letsatsi le qalang	.79 – .81
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.79
Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.80 – .81
Ho hulwa ha Maemo a GRAP a Dilisi (2004)	.82
Sehlomathis Tlhophiso ya lisi o sa 1 -	
Sehlomathis Mohirisi o arabella lisi ya thuso ya tjhelete o sa 2 -	
Sehlomathis Mohirisetswa o arabella lisi ya thuso ya tjhelete o sa 3 -	
Sehlomathis Dithekisetsano tsa thekiso le khrobotjha tse fellang o sa 4 - ka dilisi tsa tshebetso	
Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dilisi (Tshitwe 2006)	

DILISI

Maemo ana a phatlaladitswe la pele ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Tshitwe 2006. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka mokgwa o latelang ka:

- Dintlafatso (Improvements) tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakola 2010.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 21 Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets)
 - GRAP 26 Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Cash-generating Assets)
 - GRAP 104 Ditho tsa Tjhelete (Financial Instruments)
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Hlakubele 2012.
- Ditokiso tse latetseng kamora dipoeletso tsa GRAP 100 Dikgwebo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) ka 2013.
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pudungwana 2013.
- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a latelang a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)

Khopi e tshwauweng ya dintlafatso tse entsweng ho GRAP 13 e le karolo ya porojeke ya Ntlhafatso (2013) le ditokiso tse latetseng ho GRAP 105, 106 le 107 e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa mmuso wa naha le porofentshe);
- (b) ditheo tsa setjhaba;

GRAP 13

- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlaloswa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;
- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tsena tse ka hodimo ka kakaretso di bitswa "ditheo".

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlaloswa e le tse latelang Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo a GRAP a amehang le Ditlhakisetso (Interpretations) le ha e ka ba dife tse amehang tsa Maemo a GRAP.

Bofokodi bofe kapa bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo kapa Ditlhakisetso tse boletsweng bo hlakiswa Maamong kapa Ditlhakisetso tseo tsa Maemo a GRAP.

Maemo a GRAP a Dilisi a bontshitswe ho ditemana tsa .01 ho isa ho .82. Ditemana tsohle tse Maamong ana a GRAP di a lekana ka matla. Selelekeleng sa sehlomathiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa diphetho haeba ho tshwaneleha, Selelekela sa Maemo a GRAP, Selelekela sa Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le Ditlhakisetso tsa Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa mmoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse neuweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a qalang a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Sesupo se ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Morero wa Maemo ana ke ho laela dipholisi tse nepahetseng tsa tshupatlotlo bakeng sa bahirisetswa le bahirisi le ditsebahatso tsa tshupatlotlo tse tla sebediswa mabapi le dilisi.

Kakaretso

- .02 *Setheo se hlophisang le ho tlaleha dipehelo tsa tjhelete ka mokgwa wa pokello wa tshupatlotlo se tla sebedisa Maemo ana ha se arabella dilisi tsohle ntle le:*

- (a) *dilisi tse tla fuputswa kapa tse tla sebedisetswa diminerale, oli, kgase ya tlhaho, le mehlodi e meng e tshwanang e sa intjhafatseng;*
- (b) *ditumellano tsa dilaesentshe bakeng sa dintho tse kang difilimi tsa ditshwantsho tse tsamayang, dikgatiso tsa vidiyo, ditshwantshiso, mengolo ya letsoho, dipeitente le ditokelo tsa ho ba mong'a letlotlo; le*
- (c) *kananelo ya mantlha le tekanyo ya sethatho ya matlotlo le mekitlane tumellanong ya lisi e fumanweng phetisong ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang (bona Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang) kapa kgwebonyalano (bona Maemo a GRAP a Dikgwebonyalano).*

Le ha ho le jwalo, Maemo ana ha a tshwanela ho sebediswa e le motheo wa tekanyo bakeng sa:

- (a) *thepa e bolokilweng ke bahirisetswa e tlalehwang ka hore ke thepa ya matsete (bona Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete (Investment Property));*
- (b) *thepa ya matsete e nehwang ke bahirisi tlasa lisi ya tshebetso (bona Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete);*
- (c) *matlotlo a phelang a bolokilweng ke bahirisetswa tlasa dilisi tsa thuso ya tjhelete (bona Maemo a GRAP a Tsa Bolemi (Agriculture)); kapa*
- (d) *matlotlo a phelang a nehuweng ke bahirisi tlasa dilisi tsa tshebetso (bona Maemo a GRAP a Tsa Bolemi); kapa*

- .03 Maemo ana a sebetse ho ditumellano tsa phetiso ya ditokelo tsa ho sebedisa matlotlo le hoja boholo ba ditshebeletso tse nehwang ke mohirisi bo ka laelwa mabapi le tshebetso kapa tlhokomelo ya matlotlo a jwalo. Maemo ana ha a sebetse ho ditumellano tseo e leng dikonteraka tsa ditshebeletso tse sa fetiseng tokelo ya ho sebedisa matlotlo tse tlohang ho setho se konterakeng ho ya ho se seng. Ditheo di ke kenela ditlhophiso tse raraneng bakeng sa phaello ya ditshebeletso, tse ka kenyelletsang dilisi tsa matlotlo kapa di sa di kenelletse. Ditlhophiso tsena ho qoqwa ka tsona diratswaneng tsa .22 ho isa ho .24.

- .04 Maemo ana ha a sebetse ho ditumellano tsa lisi tsa ho fuputsa bakeng sa kapa ho sebedisa mehlodi ya tlhaho e kang oli, kgase, patsi, metale le ditokelo tse

GRAP 13

ding tsa dimineral e le ditumellano tsa laesentshe bakeng sa dintho tse kang difilimi tsa ditshwantsho tse tsamayang, dikgatiso tsa dividiyo, ditshwantshiso, mengolo ya letsoho, dipeitente le ditokelo tsa ho ba mong'a letlotlo.

- .05 Molao o ka hanela ho kenela mefuta e itseng ya ditumellano tsa lisi. Haeba setheo se tlotse ditaello tsena tsa molao, setheo se sa laelwa ho phethahatsa ditlhoko tsa Maemo ana ho bontsha ditlamorao tsa tjehele tsa diphapanyetsano. Le ha ho le jwalo, sena se ke ke sa etsa hore tlolo ya molao e be ntho e molemo.

Ditlhaloso

- .06 *Mareo a latelang a sebediswa Maemong ana ka meelelo e boletsweng:*

Qalo ya nako ya lisi ke letsatsi leo ka lona mohirisetswa a nang le hona ho phethahatsa tokelo ya hae ya ho sebedisa letlotlo le hirisitsweng. Ke letsatsi la pele la kananelo ya lisi (ke hore, kananelo ya matlotlo, mekitlane, lekeno le ditshenyehelo tse bakwang ke lisi, jwalo ka ha ho tshwaneleha).

Rente e sa tiiswang ke karolo ya ditefo tsa lisi eo bokalo ba yona bo sa tiiswang empa e itshetlehile ho lekeno la nako e tlang la feketare e fetofetohang, e seng feela ho ya ka nako (mohl. peresente ya dithekiso tsa kamoso, bokalo ba tshebediso ya kamoso, diindekese tsa ditheko tsa kamoso, sekgahla sa tswala sa maraka wa kamoso).

Tshebediso e molemo e ka ba:

- (a) *nako eo ho yona letlotlo le lebelletsweng hore le ka hlahisa menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho mosebedisi a le mong kapa ho feta a le mong; kapa*
- (b) *sehlopha sa dikarolo tsa tlhahiso kapa tse tshwanang tse lebelletsweng ho fumanwa ho tswa ho letlotlo ke mosebedisi a le mong kapa ho feta a le mong.*

Boleng bo kgotsofatsang ke bokalo bo ka fuwang bakeng sa letlotlo, kapa bakeng sa ho lefa sekoloto, pakeng tsa ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng.

Lisi ya thuso ya tjehele ke lisi e fetisang boholo ba dikotsi kapa dikotsi tsohle le meputso ya tshohanyetso ya ho ba mong'a letlotlo. Tokelo ya ho ba le letlotlo e ka fetiswa kapa e se fetiswe qetellong.

Matsete a akaretsang ho lisi ke kopanyo ya:

- (a) *bonyane ba ditefo tsa lisi tse ka fumanwang ke mohirisi tlasa lisi ya thuso ya tjehele; le*
- (b) *boleng ba masalla bo sa tiiswang le ha e ka ba bofe bo sallang mohirisi.*

Boleng ba masalla bo tiisitsweng:

- (a) *bakeng sa mohirisetswa, ke karolo eo ya boleng ba masalla e tiisitsweng ke mohirisetswa kapa ke e mong ya nang le kamano le mohirisetswa (bokalo ba tiiso e le paloyohle ya bokalo bo tshwanelang*

hore bo lefuwe, le ha ho ka ba jwang); mme

- (b) *bakeng sa mohirisi, ke karolo eo ya boleng ba masalla e tiisitsweng ke mohirisetswa kapa e mong ya se nang kamano le mohirisi ya nang le bokgoni ba tjhelete ba ho phethahatsa ditlamo tlasa tiiso.*

Qalo ya lisi ke le tlang pele pakeng tsa letsatsi la tumellano ya lisi le letsatsi la tlamo pakeng tsa ditho tsa diphumantsho tsa sehlooho tsa lisi. Ho qala ka letsatsi leo:

- (a) *lisi e hlophiswa ka hore ke lisi ya tshebetso kapa ke lisi ya thuso ya tjhelete; mme*
- (b) *ha ho shejwa lisi ya thuso ya tjhelete, bokalo bo lokelang ho ananelwa nakong ena ya qalo ya dipehelo tsa lisi bo a fumanwa.*

ditheko tsa keketseo tse otlohileng ke ditheko tsa keketso tse amanngwang ka ho otloha le ho rerisana ka lisi le ho e hlophisa, ntle le ditheko tse hlahetseng mohlalisi kapa bahirisi ba hwebang.

Qalong ya lisi, sekgahla sa tswala se fuperweng ke lisi ke sekgahla sa theolelo se bakang boleng ba jwale ba kopanyo:

- (a) *ditefo tsa bonyane tsa lisi; le*
- (b) *boleng ba masalla bo sa tiiswang*

bo lekane le paloyohle ya (i) boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le hirilweng; le (ii) ditheko tsa mantlha le ha e ka ba dife tse otlohileng tsa mohirisi.

Tumellano ya lisi eo ho yona mohirisi a fetisetsang ho mohirisetswa ha a lefella hang kapa ka makgetlo tokelo ya ho sebedisa letlotlo nakong eo ho utlwanweng ka yona.

Nako ya lisi ke nako e sa kgoneng ho hlakolwa eo bakeng sa yona mohirisetswa a dumetseng ho hira letlotlo hammoho le maemo le ha e ka ba afe a mang ao ho ona mohirisetswa a nang le kgetho ya ho tswela pele a hirisa letlotlo, a lefa kapa a sa lefe, ha nakong ya ho qala ha lisi ho utlwahalang hore ho totobetse hore mohirisetswa o tla kgetha ho sebedisa letlotlo.

Sekgahla sa tswala sa kadimo ya keketso ya morisetswa ke sekgahla sa tswala seo mohirisetswa a tla tlameha ho se lefa lising e tshwanang kapa, ha seo se sa kgone ho lekanngwa, sekgahla seo, ka nako ya qalo ya lisi, mohirisetswa a tla ba tlasa sona sa ho adima nakong e tshwanang, le hape ka tshireletso e tshwanang, tjhelete e hlokehang bakeng sa ho reka letlotlo.

Bonyane ba ditefo tsa lisi ke ditefo nakong ya lisi tseo mohirisetswa a di lefang kapa tseo a ka laelwang ho di lefa, ho sa kenyelletsewente e sa tiiswang, ditjeho tsa ditshebeletso le, moo ho tshwanetseng, makgetho a lokelang ho lefuwa ke mohirisi le ho kgutlisetswa ho yena, hammoho le:

- (a) *bakeng sa mohirisetswa, bokalo le ha e ka ba bofe bo tiisitsweng ke mohirisetswa kapa e mong ya amanang le mohirisetswa; kapa*
- (b) *bakeng sa mohirisi, boleng ba masalla le ha e ka ba bofe bo tiisitsweng ho mohirisi ka:*

- (i) mohirisetswa;
- (ii) e mong ya nang le kamano le mohirisetswa; kapa
- (iii) setho sa boraro se se nang kamano le mohirisi se nang le bokgoni ba tjelele ba ho phethahatsa ditlamo tlasa tiiso.

Le ha ho le jwalo, ha mohirisetswa a na le kgetho ya ho reka letlotlo ka theko eo ho lebelletsweng hore e tla ba ya matla a tlase ka tsela e kgotsofatsang ho feta boleng bo kgotsofatsang ka letsatsi leo ka lona kgetho e ka phethahatswang hore ho kgotsofatswe hore e tiisitswe, nakong eo lisi e qalang ka yona, hore kgetho eo e tla nkwa, ditefo tsa lisi tsa bonyane ke ditefo tsa bonyane tse lokelang ho lefuwa nakong ya lisi ho fihlela ka letsatsi le lebelletsweng la ho phethahatsa kgetho ya ho reka ekasitana le tefo e hlokehang ho phethahatsa kgetho eo.

Matsete a nete a lisi ke matsete a akaretsang a lisi a theoletsweng ka sekqahla sa tswala se fuperweng ke lisi.

Lisi e sa kgoneng ho hlakolswa ke lisi e ka hlakolwang feela:

- (a) ha ho etsahala ketsahalo e sa leng lerotho mme e sa tiiswa;
- (b) ka tumello ya mohirisi;
- (c) ha mohirisetswa a kenela lisi e ntjha bakeng sa letlotlo lona leo kapa le tshwanang le mohirisi ena eo; kapa
- (d) ha mohirisetswa a lefa tjelele e nngwe nakong ya qalo ya lisi, ho tswella ha lisi ho motjheng ka ho kgotsofatsang.

Lisi ya tshebetso ke lisi eo e seng ya thuso ya tjelele

Lekeno la tjelele le so tshwaneleng ho lefuwa ke phapang pakeng tsa:

- (a) matsetekakaretso ho lisi; le
- (b) matsete a nete ho lisi.

Boleng ba masalla bo sa tiisiwang ke karolo eo ya boleng ba masalla ba letlotlo le hirilweng, leo phumano ya lona ho mohirisi e sa tiisiwang kapa e tiisitsweng feela ke setho se amanang le mohirisi.

Nako ya tshebetso (ya letlotlo le hisilweng) ke nako e lekantsweng e setseng, ho tloha ha nako ya lisi e qala, e sa fokodiswa ke nako ya lisi, eo ho yona menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e fuperweng ke letlotlo e lebelletsweng hore e tla sebediswa ke setheo.

Mareo a hlaositsweng Maamong a mang a GRAP a sebediswa Maamong ana ka meelelo e tshwanang le e neuweng Maamong ao a mang.

Diphetoho tsa ditefo tsa dilisi pakeng tsa ho qala ha lisi le ho qala ha nako ya lisi

- .07 Tumellano ya lisi kapa boitlamo ba lisi bo ka kenyelletsa phumantsho ya ho fetola tefo ya lisi bakeng sa diphetoho tsa ditheko tsa kaho kapa kgapo ya thepa e hirisitweng kapa bakeng sa diphetoho tsa tekanyo e nngwe e itseng ya theko

GRAP 13

kapa boleng, jwalo ka boemo ba ditheko ka kakaretso, kapa ho ditheko ho mohirisi tsa ho tshehetsa lisi ka tjhelete, nako e pakeng tsa ho qala ha lisi le ho qala ha boitlamo ba nako ya lisi. Haeba ho le jwalo, phello ya diphetoho le ha e ka ba dife tse jwalo e tla nkwa e le e etsahetseng qalong ya lisi bakeng sa Maemo ana.

Dikonteraka tsa theko ka kgiro

- .08 Tlhaloso ya lisi e kenyelletsa dikonteraka tsa kgiro ya letlotlo tse fupereng phumantsho e nehang mohirisetswa kgetho ya ho hapa tokelo ya letlotlo ha a phethahatsa maemo ao ho utlwaneng ka ona. Dikonteraka tsena ka nako tse ding di tsejwa ka hore ke dikonteraka tsa theko ka kgiro.

Sekgahla sa tswala sa kadimo ya keketso

- .09 *Moo setheo se nang le dikadimo tse tiisitsweng ke mmuso, phumano ya sekgahla sa tswala sa kadimo ya keketso ya mohirisetswa e tla bontsha boteng ba tiiso ya mmuso ekasitana le ditefise tse ding tse amehang. Sena ka tlwaelo se tla isa ho tshebediso ya sekgahla sa tswala sa kadimo ya keketso se senyenyanane.***

Tlhophiswa ya dilisi

- .10 Tlhophiswa ya dilisi e ananetsweng Maamong ana e theilwe ho ka moo dikotsi le meputso ya tshohanyetso ya ho ba mong'a letlotlo le hirisitsweng e leng ya mohirisi kapa mohirisetswa. Dikotsi di kenyelletsa kgonahalo ya ditahlehelo tsa bokgoni bo sa sebedisweng, ho siuwa ke nako ha thekenoloji kapa diphetoho tsa boleng ka lebaka la maemo moruong. Meputso e ka emelwa ke tebelo ya menyetla e lebelletsweng kapa tshebetso e hlahisang phaello nakong ya tshebediso e molemo ya letlotlo le ya kuno ya keketseho ya boleng kapa phumano ya boleng ba masalla.
- .11 *Lisi e hlophiswa ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete haeba e fetisa boholo ba dikotsi kapa dikotsi tsohle le meputso ya tshohanyetso ya ho ba mong'a letlotlo. Lisi e hlophiswa ka hore ke lisi ya tshebetso haeba e sa fetisa boholo ba dikotsi kapa dikotsi tsohle le meputso ya tshohanyetso ya ho ba mong'a letlotlo.***
- .12 Ka hobane phapanyetsano pakeng tsa mohirisi le mohirisetswa e theilwe ho tumellano pakeng tsa bona, ho a tshwaneleha ho sebedisa ditlhaloso tse sa fetoheng. Phethahatso ya ditlhaloso tsena maamong a fapaneng a mohirisi le mohirisetswa e ka fella ka hore ba hlophise lisi e le nngwe ka ho fapana. Mohlala, sena se ka etsahala haeba mohirisi a fumana molemo ho boleng ba masalla bo tiisitsweng bo nehwang ke setho se se nang kamano le mohirisetswa.
- .13 Hore na lisi ke lisi ya thuso ya tjhelete kapa ke lisi ya tshebetso ho laolwa ke boleng ba phapanyetsano e seng sebopeho sa konteraka. Le hoja mehlala e latelang ya maemo ao ka tlwaelo a neng a tla isa ho lisi e hlophiswang ka hore

GRAP 13

ke lisi ya thuso ya tjhelete, lisi ha e hloke ho kgotsofatsa ditekanyetso tsohle hore e hlophiswe ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete:

- (a) phetiso ya ho ba mong'a lisi ya letlotlo e iswang ho mohirisetswa qetellong ya nako ya lisi;
 - (b) mohirisetswa o na le kgetho ya ho reka letlotlo ka theko e lebelletsweng hore e tla ba e ka tlase ka ho kgotsofatsang ho boleng bo kgotsofatsang letsatsing leo kgetho e bang e ka phethahatswang hore ho tiye ka ho kgotsofatsang, nakong ya qalo ya lisi, hore kgetho e tla phethahatswa;
 - (c) nako ya lisi ke karolo ya sehlooho ya tshebediso e molemo ya letlotlo le hoja tokelo e sa fetiswe;
 - (d) qalong ya lisi boleng ba jwale ba bokalo ba ditefo tsa lisi tsa bonyane hore boholo bo be boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le hirisitsweng;
 - (e) matlotlo a hirisitsweng ke a sebopeho se ikgethang hoo e leng mohirisetswa feela a ka a sebedisang ntle le dintlafatso tse kgolo; le
 - (f) matlotlo a hirilweng ha a kgone ho ntjhafatswa habonolo ka letlotlo le leng.
- .14 Matshwao a mang a supang maemo ao, ka bonngwe kapa ka tshebedisano, a ka isang ho hore lisi e hlophiswe ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete ke:
- (a) haeba mohirisetswa a ka hlakola lisi, ditahlehelo tsa mohirisi tse amanngwang le tlhakolo di jarwa ke mohirisetswa;
 - (b) dikuno kapa ditahlehelo tsa phetophetoho ya boleng bo kgotsofatsang ba boleng ba masalla bo salla mohirisetswa (mohlala, ka sebopeho sa pusetso ya rente e lekanang le boholo ba lekeno la dithekiso qetellong ya lisi); le
 - (c) mohirisetswa o na le bokgoni ba ho tswela pele ka lisi nakong ya tlatsetso ka rente e ka tlase haholo ho sekgahla sa marakeng.
- .15 Mehlala le matshwao a supang diratswaneng tsa .13 le .14 ha se ka nako tsohle a kenyelletsang tsohle. Haeba ho totobetse ha ho shejwa ditshobotsi tse ding hore lisi ha e fetisetse ka botlalo dikotsi le meputso yohle ya tshohanyetso ho beng, lisi e hlophiswa ka hore ke lisi ya tshebetso. Mohlala, hona ho ka etsahala haeba ho ba mong'a letlotlo ho fetiswa qetellong ya lisi bakeng sa nako e fetofetohang ya tefo e lekanang le boleng bo kgotsofatsang ba nako eo, kapa haeba ho na le dirente tse sa tiiswang, tseo ka lebaka la tsona mohirisetswa a se nang boholo ba dikotsi le meputso yohle.
- .16 Tlhophiso ya lisi e etswa qalong ya lisi. Haeba nakong efe kapa efe mohirisetswa le mohirisi ba utlwana ho fetola diphumantsho tsa lisi, e se ka ho ntjhafatsa lisi, ka mokgwa o neng o tla fella ka tlhophiso e fapaneng ya lisi tlasa ditekanyetso tse diratswaneng tsa .10 ho isa ho .15 haeba dipehelo tse fetohileng di ne di le tshebedisong qalong ya lisi, tumellano e ntjhafaditsweng e nkwa e le tumellano e ntjha nakong ya yona. Le ha ho le jwalo, diphetoho tsa ditekanyo (mohlala, diphetoho tsa ditekanyo tsa tshebediso e molemo kapa boleng ba masalla ba thepa e hirilweng), kapa diphetoho tsa maemo (mohlala, ho hloleha ha mohirisetswa), ha di hlahise tlhophiso e ntjha ya lisi bakeng sa tlaleho.

GRAP 13

- .17 Ha lisi e kenyelletsa bobedi dikarolo tsa naha le mehaho, setheo se hlahloba tlhophiso ya kerolo ka nngwe ka boyona ho latela .10 ho isa ho .16. Ha ho fumanwa hore na karolo ya naha ke lisi ya tshebetso kapa ya tjhelete, kgopolo e molemo ke hore naha ka tlwaelo e na le tshebediso e molemo e sa ballweng nako.
- .18 Nako le nako ha ho hlokena ho hlophisa le ho tlaleha bakeng sa lisi ya naha le mehaho, ditefo tsa lisi tsa bonyane (ho kenyelletswa ditefo tsa ka pele tsa pokello le ha e ka ba dife) di abelwa dikarolo tsa naha le mehaho ho latela dikarolo tsa boholo tsa papiso le boleng bo kgotsofatsang ba dikarolo tsa lisi karolong ya naha le karolong ya mehaho ya lisi qalong ya lisi. Haeba ditefo tsa lisi di sa kgone ho ajwa ka tshepo pakeng tsa dikarolo tse pedi, lisi yohle e hlophiswa ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete, ntle le ha ho totobetse hore dikarolo tseo ka bobedi ke dilisi tsa tshebetso, mme maamong ao lisi yohle e hlophiswa ka hore ke lisi ya tshebetso.
- .19 Bakeng sa lisi ya naha le mehaho eo ho yona bokalo boo qalong bo neng bo tla ananelwa bakeng sa karolo ya naha, ho latela temana ya .26, e seng bohlokwa, naha le mehaho e ka nkwa e le karolo e le nngwe tlasa mabaka a tlhophiso ya lisi mme e hlophiswa ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete kapa lisi ya tshebetso ho latela diratswana tsa .10 ho isa ho .16. Maamong ao, tshebediso e molemo ya mehaho e nkwa e le tshebediso e molemo ya letlotlo le hirilweng kaofela.
- .20 Tekanyo e arohaneng ya dikarolo tsa naha le mehaho ha e hlokwe ha karolo ya mohirisetswa ho bobedi naha le mehaho e hlophisitswe ka hore ke thepa ya matsete ho latela Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete mme mohlala wa boleng bo kgotsofatsang o a amohelwa. Ditshebetso tse hlalosehileng di a hlokeha bakeng sa tlhahlobo ena feela ha ditlhophiso tsa karolo e le nngwe kapa bobedi e ka hloka ho tiya.
- .21 Ho latela Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete, ho a kgoneha hore mohirisetswa a hlophise karolo ya thepa e tshwerweng tlasa lisi ya tshebetso e le thepa ya matsete. Haeba ho le jwalo, karolo ya thepa e tlalehwa jwalo ka ha eka ke lisi ya thuso ya tjhelete mme, ho feta moo, mohlala wa boleng bo kgotsofatsang o a sebediswa bakeng sa letlotlo le ananetsweng. Mohirisetswa o tla tswela pele a tlaleha bakeng sa lisi ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete, le hoja ketsahalo e latetseng e fetola sebopeho sa karolo ya thepa ya mohirisetswa hore e se hlole e hlophiswa ka hore ke thepa ya matsete.
- Hona ho tla etsahala ha mohirisetswa, ka mohlala:
- (a) a amohetse ho sebedisa thepa, eo jwale e fetisetswang ho thepa e sebediswang ke mong'a thepa ka theko e nkwang e le ya boleng bo kgotsofatsang ka letsatsi la phetolo ya letsatsi la phetoho ya tshebediso; kapa
 - (b) a fana ka lisi ya tshebetso e fetisetsang boholo kapa tsohle dikotsi le meputso ya tshohanyetso ya ho ba mong'a letlotlo la karolo ho setho sa boraro se se nang kamano. Lisi e jwalo ya tshebetso e tlalehwa ke mohirisetswa ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete ho setho sa boraro, le hoja

e ka tlalehwa e le lisi ya tshebetso ke setho sa boraro.

Dilisi le dikonteraka tse ding

.22 Konteraka e ka ba feela ya tumellano ya ho hira letlotlo. Le ha ho le jwalo, lisi hape e ka ntlha e le nngwe sehlopheng se seholwanyane sa ditumellano le ditheo tsa lekala la poraefete tsa ho haha matlotlo, ho a rua, ho a sebedisa le/kapa ho a fetisa. Ditheo di atisa ho kenela ditumellano tse jwalo, haholoholo mabapi le matlotlo a amehang ao e leng kgale ho phelwa ho ona le matlotlo a marangrang. Mohlala, setheo se ka haha mmila o lefellowang. Ho feta moo e ka hirisetsa setheo sa lekala la poraefete mmila o lefellowang e le karolo ya tlhophiso eo ho yona setheo sa lekala la poraefete se dumelang:

- (a) ho hirisetswa mmila o lefellowang bakeng sa nako e telelehadi (ka kgetho ya ho reka mmila oo kapa ntle le yona);
- (b) ho tsamaisa mmila o lefellowang; le
- (c) ho phethahatsa ditlhoko tsa tlhokomelo tse ngata, ho kenyelletswa ntlafatso ya nako le nako ya bokahodimo ba mmila le thekenoloji ya taolo ya sephetephe.

Ditumellano tse ding di ka kenyelletsa setheo se hirang marangrang ho lekala la poraefete.

.23 Moo tlhophiso e fupereng lisi ya tshebetso e ka qollwang kapa lisi ya thuso ya tjhelete jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong ana, diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho sebediswa tlalehong bakeng sa karolo ya lisi ya tlhophiso.

.24 Ditheo hape di ka kenela ditumellano tse fapaneng bakeng sa phumantsho ya thepa le/kapa ditshebeletso, tse tla tlameha di sebedise matlotlo a lekanyeditsweng mosebetsi oo. Ho tse ding tsa ditumellano tsena, ho ka etsahala ho sa hlaka hore na lisi, jwalo ka ha e hlaloswa Maemong ana, e bile teng kapa ha ya ba teng. Mabakeng ana, mehopolo ya tjhadimo e a sebediswa, mme ha lisi e hlahile, Maemo ana a a sebediswa; mme, haeba lisi ha ya ba teng, ditheo di arabella ditumellano tseo ka ho sebedisa diphumantsho tsa Maemo a GRAP a mang a amehang, kapa ha a le siyo, maemo a mang a loketseng a matjhaba le/kapa a maemo a naha a tshupatlotlo jwalo ka ha ho hlalositswe Moralong wa Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso le ho Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Dikatametso Diakhaontong le Diphoso.

Dikgothaletso tsa dilisi tsa tshebetso

.25 *Dikgothaletso tsohle tsa tumellano ya lisi ya tshebetso e ntjha kapa e ntjhafaditsweng e tla ananelwa ka hore ke karolo ya sebopeho ya tshepiso ya nete eo ho utlwanweng ka yona bakeng sa tshebediso ya letlotlo le hirilweng, ho sa natswe sebopeho kapa mofuta wa nako ya ditefo.*

Dilisi dipehelong tsa tjhelete tsa bahirisetswa

Dilisi tsa thuso ya tjhelete

Kananelo ya mantlha

- .26** *Qalong ya nako ya lisi, bahirisetswa ba tla ananela matlotlo a hapilweng tlasa dilisi tsa thuso ya tjhelete ka hore ke matlotlo mme ditlamo tse amehang tsa lisi e le mekitlane dipehelong tsa bona tsa boemo ba tjhelete. Matlotlo le mekitlane e tla ananelwa ka bokalo bo lekanang le boleng bo kgotsofatsang ba thepa e hirilweng kapa, haeba e le tlasana, boleng ba jwale ba ditefo tse lisi tsa bonyane, tefo ka nngwe e fumanwa sethathong sa lisi. Sekgahla sa theolelo se tla sebediswa ha ho balwa boleng ba jwale ba ditefo tsa lisi tsa bonyane ke sekgahla sa tswala se fuperweng ke lisi, haeba ho ka fumanwa e le ka nnete; haeba ho se jwalo, sekgahla sa kadimo ya keketso ya mohirisetswa se tla sebediswa. Ditjeho tsa sethatho tse otlolohileng le ha e ka ba dife tsa mohirisetswa di eketswa ho bokalo bo ananelwang e le letlotlo.*
- .27** Diphapanyetsano le diketsahalo tse ding di tlalehwa le ho nehelwa ho latela boleng ba tsona le bonnete ba tjhelete ba tsona e seng feela sebopeho sa molao. Le hoja sebopeho sa molao sa tumellano ya lisi ke hore mohirisetswa ha a kgone ho hapa tokelo le ha e le efe ya ho ba mong'a letlotlo le hirilweng, maemong a dilisi tsa thuso ya tjhelete boleng le bonnete ba tjhelete ke hore mohirisetswa o hapa menyetla ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ya tshebediso ya letlotlo le hirilweng bakeng sa boholo ba melemo ya moruo phapanyetsanong ka ho kenela boitlamo ba ho lefa bakeng sa tokelo eo, le qalong ya lisi, bokalo bo batlang bo lekana le boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le tefiso e amehang ya thuso ya tjhelete.
- .28** Haeba diphapanyetsano tse jwalo tsa lisi di sa bontshwe dipehelong tsa tjhelete tsa mohirisetswa, matlotlo le mekitlane ya setheo di a fokotswa, mme sena se fana ka direshiyo tse fosahetseng tsa tjhelete. Ka lebaka leo, ho a tshwaneleha hore lisi ya thuso ya tjhelete e ananelwe dipehelong tsa tjhelete tsa mohirisetswa e le letlotlo le mokitlane bakeng sa ho lefa ditefo tsa lisi tsa kamoso. Qalong ya nako ya lisi, letlotlo le mokitlane bakeng sa ditefo tsa lisi tsa kamoso e ananelwa dipehelong tsa tjhelete ka bokalo bo tshwanang ntle le ho ditjeho tse otlolohileng tsa sethatho tsa mohirisetswa tse kenngwang ho bokalo bo ananetsweng e le letlotlo.
- .29** Ha ho a tshwaneleha hore mekitlane ya matlotlo a hirisitsweng hore a tlalehwe dipehelong tsa tjhelete e le a tloswang ho matlotlo a hirilweng.
- .30** Haeba ha ho shejwa pehelo ya boemo ba tjhelete bakeng sa tlaleho ya mekitlane phapang e etswa pakeng tsa mekitlane ya jwale le eo e seng ya jwale, phapang yona eo e a etswa bakeng sa mekitlane ya lisi.
- .31** Ditjeho tsa qalong tse otlolohileng di atisa ho hlaha mabapi le mesebetsi ya khiro e boletsweng, e kang dipuisano ditlhophiso tsa ho tiisa khiro. Ditjeho tse hlauwang ka hore ke tse otlolohileng tse amanngwang le mesebetsi e entsweng ke bahirisetswa bakeng sa lisi thuso ya tjhelete di kopanngwa le

bokalo bo ananetsweng ka hore ke letlotlo.

Tekanyo e latetseng

- .32** *Ditefo tsa lisi tsa bonyane di tla ajwa pakeng tsa ditefiso tsa thuso ya tjhelete le phokotso ya mokitlane o so lefuweng. Tefiso ya thuso ya tjhelete e tla abelwa nako ka nngwe nakong ya lisi e le ho hlahisa sekgahla sa tswala sa nako le nako se sa fetoheng sa balantshe e sa setseng ya mokitlane. Dirente tse sa tiiswang di tla lefiswa e le ditshenyehelo dinakong tseo di hlahang ho tsona.*
- .33** Bonneteng, ha ditefiso tsa thuso ya tjhelete di abelwa dinako tse itseng tsa lisi, mohirisetswa a ka sebedisa mofuta o itseng wa karametso ho bebofatsa tshebetso.
- .34** *Lisi ya thuso ya tjhelete e hlahisa tshenyehelo ya phokotso ya boleng bakeng sa matlotlo a fokotsehang boleng ekasitana le tshenyehelo ya thuso ya tjhelete bakeng sa nako ya tlaleho ka nngwe. Leano la phokotso ya boleng bakeng sa phokotso ya boleng ya matlotlo a hirilweng le tla ba le tshwanang le la matlotlo a ka fokotswang boleng a ruilweng, mme phokotso ya boleng e ananelwang e tla sejetswa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment) le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo (International Accounting Standard) a Matlotlo a sa Ameheng (Intangible Assets). Haeba ho se na tiiso e utlwahalang ya hore mohirisetswa o tla fumana ho ba mong'a letlotlo ha ho fela nako ya lisi, letlotlo le fokotswa boleng ka ho phethahala nakong e kgutshwane ho nako ya lisi le nako ya tshebediso ya letlotlo.*
- .35** Bokalo bo ka fokotswang boleng ba letlotlo le lisitsweng bo abelwa nako ya tlaleho ka nngwe nakong ya tshebediso e lebelletsweng ka mokgwa wa maano ho latela pholisi ya phokotso ya boleng eo mohirisetswa a e amohetseng bakeng sa matlotlo a fokotswang boleng a nang le barui ba ona. Haeba ho na le tiiso e utlwahalang ya hore mohirisetswa o tla fumana ho ba mong'a letlotlo ha ho fela nako ya lisi, nako e lebelletsweng ya tshebediso ke nako ya tshebetso ya letlotlo; ho seng jwalo, letlotlo le fokotswa boleng nakong e kgutshwane pakeng tsa ho nako ya lisi le nako ya tshebetso ya letlotlo.
- .36** Palo ya ditjeho tsa phokotso ya boleng bakeng sa letlotlo le ditjeho tsa thuso ya tjhelete bakeng sa nako ha se hangata di tshwanang le ditefo tsa lisi tse lokelang ho lefuwa bakeng sa nako, mme ka hoo, ha ho a tshwaneleha hore ho ananelwe feela ditefo tsa lisi tse lokelang ho lefuwa e le ditjeho. Ka mokgwa oo, letlotlo le mokitlane o amehang ho ka etsahala di sa lekane ka bokalo kamora ho qala ha nako ya lisi.
- .37** Ho bona hore na bokalo letlotlo le hirilweng le se le na le bofokodi setheo se sebedisa diteko tse tshwanelehileng tsa bofokodi Maemong a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete le Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete.

Ditsebahatso

GRAP 13

- .38 E le keketso ho phethahatso ya ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete, bahirisetswa ba tla etsa ditsebahatso tse latelang tsa dilisi tsa thuso ya tjhelete:**
- (a) bakeng sa mokgahlelo ka mong wa letlotlo, bokalo ba nnete ba nete letsatsing la tlaleho;**
 - (b) nyalanyo pakeng tsa paloyohle ya ditefo tsa lisi tsa bonyane tsa kamoso ka letsatsi la tlaleho, le boleng ba jwale ba tsona. Ho feta moo, setheo se tla tsebahatsa paloyohle ya ditefo tsa lisi tsa bonyane tsa kamoso ka letsatsi la tlaleho, le boleng ba jwale ba tsona, bakeng sa nako ka nngwe ho tse latelang:**
 - (i) e seng kamora selemo;**
 - (ii) kamora selemo mme e se kamora dilemo tse hlano; le**
 - (iii) kamora dilemo tse hlano;**
 - (c) dirente tse sa tiiswang tse ananelwang e le ditjeho nakong eo;**
 - (d) paloyohle ya ditefo tsa lisi ya tlatsetso ya bonyane ya kamoso e lebelletsweng ho fumanwa tlasa dilisi tsa tlatsetso tse sa kgoneng ho hlakolwa ka letsatsi la tlaleho;**
 - (e) tlhaloso e akaretsang ya ditlhophiso tsa lisi tse bohlokwa tsa mohirisetswa tse kenyelletsang, empa di sa felle ho tse latelang:**
 - (i) motheo oo rente e sa tiiswang e tlamehileng ho lefuwa e theilweng ho ona;**
 - (ii) boteng le dipehelo tsa dikgetho tsa ntjhafatso kapa theko le dipolelwana tsa keketso; le**
 - (iii) dithibelo tse qobelletsweng ke ditlhophiso tsa lisi, tse kang tse amang poello ya masalla, poello ya diphehiso tsa thuso ya motheo, phaello e ajwang kapa diphehiso tse jwalo, mokitlane o eketsehileng le lisi e ntjhafaditsweng; le**
 - (f) phokotso ya boleng le tefiso ya tjhelete e amang letlotlo le hirisitsweng e tla kenyelletswe e le karolo ya phokotso ya boleng yohle le ditefiso tsa tjhelete ka ho tshwanelana.**
- .39** Ho feta moo, ditlhoko tsa tshenolo ho latela Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete, Thepa, Polante le Sesebediswa, Matlotlo a sa Ameheng (Intangible Assets), Tsa Temo, Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete le Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete a sebediswa ho bokalo ba matlotlo a hirilweng a tshwarweng tlasa dilisi tsa thuso ya tjhelete a tlalehwang le mohirisetswa e le dikgapo tsa matlotlo.

Dilisi tsa tshebetso

- .40** *Ditefo tsa dilisi tlasa lisi ya tshebetso di tla ananelwa ka hore ke tshenyehelo pehelong ya tshebediso ya tjhelete ka motheo wa tekano nakong ya lisi ntle le ha motheo o mong wa maano o le o emelang ka ho tshwaneleha ho fetang ha nako ya monyetla wa mosebedisi.*
- .41** Bakeng sa dilisi tsa tshebetso, ditefo tsa lisi (ho sa kenyelletswe ditjeho tsa ditshebetso tse kang inshorentshe le tlhokomelo) di ananelwa jwalo ka tshenyehelo pehelong ya tshebediso ya tjhelete ka motheo wa tekano ntle le ha motheo o mong wa maano o emela ka ho tshwaneleha ho fetang ha nako ya monyetla wa mosebedisi, le hoja ditefo di sa latele motheo oo.

Ditsebahatso

- .42** *E le keketso ho phethahatso ya ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete, bahirisetswa ba tla etsa ditsebahatso tse latelang tsa dilisi tsa tshebetso:*
- (a) paloyohle ya ditefo tsa lisi tsa bonyane tsa kamoso tlasa dilisi tsa tshebetso tse sa kgoneng ho hlakolwa bakeng sa e nngwe le e nngwe ya dinako tse latelang:*
 - (i) e seng kamora selemo;*
 - (ii) kamora selemo mme e se kamora dilemo tse hlano; le*
 - (iii) kamora dilemo tse hlano;*
 - (b) paloyohle ya ditefo tsa lisi ya tlatsetso ya bonyane ya kamoso e lebelletsweng ho fumanwa tlasa dilisi tsa tlatsetso tse sa kgoneng ho hlakolwa ka letsatsi la tlaleho;*
 - (c) ditefo tsa dilisi le dilisi tsa tlatsetso tse ananelwang pehelong ya tshebediso ya tjhelete nakong eo, ka bokalo bo arohaneng akeng sa ditefo tsa lisi tsa bonyane, dirente tse sa tiiswang, le ditefo tsa tlatsetso; le*
 - (d) tlhaloso e akaretsang ya ditlhophiso tsa lisi tse bohlokwa tsa mohirisetswa tse kenyelletsang, empa di sa felle ho tse latelang:*
 - (i) motheo oo rente e sa tiiswang e tlamehileng ho lefuwa e theilweng ho ona;*
 - (ii) boteng le dipehelo tsa dikgetho tsa ntjhafatso kapa theko le dipolelwana tsa keketso; le*
 - (iii) dithibelo tse qobelletsweng ke ditlhophiso tsa lisi, tse kang tse amang poello ya masalla, poello ya diphehiso tsa thuso ya motheo, phaello e ajwang kapa diphehiso tse jwalo, mokitlane o eketsehileng, le lisi e ntjhafaditsweng.*

Dilisi dipehelong tsa tjhelete tsa bahirisi

Dilisi tsa thuso ya tjhelete

- .43 Maemo ana a hlalosa tshwaro ya lekeno la thuso ya tjhelete le amohetsweng tlasa lisi ya thuso ya tjhelete. Mareho "mohirisi wa mohlalasi kapa wa kananyo" le sebediswa ho Maemo ana ho supa ditheo tsohle tse hlahisang kapa tse ananyang ka matlotlo le tse sebetsang jwalo ka bahirisi ba matlotlo ao, ho sa kgathalehe boholo ba mesebetsi ya tsona ya khiro, ya kananyo le ya tlhahiso. Ha ho shejwa setheo seo e leng mohirisi wa mohlalasi kapa wa kananyo, Motheo hape o hlalosa tshwaro ya dikuno kapa ditahlehelo tse hlahang ho phetiso ya matlotlo.
- .44 Ditheo di ka kenela dilisi tsa thuso ya tjhelete jwalo ka mohirisi tlasa maemo a fapaneng. Ditheo tse itseng di ka ananya ka matlotlo nako le nako. Mohlala, mmuso o ka aha setheo se thehetsweng morero o ikgethang se jarang boikarabelo ba phumantsho ya matlotlo ya bohareng ekasitana le diphepelo bakeng sa ditheo tsohle tse ding. Ho tlisa kopanong mesebetsi ya ho reka ho ka fana ka menyetla e eketsehileng ya ho fumana ditheolelo tsa kgwebo kapa maemo a mang a ntlafetseng. Setheo sa kopanelo sa mesebetsi ya ho reka, mohlala, mesebetsi ya setjhaba, se ka reka dintho molemong la ditheo tse ding, mme dithekisetsano tsohle di etswa lebitsong la ditheo tseo tse ding, lapa setheo sa kopanelo se rekang se ka reka dintho lebitsong la sona ka bosona mme mesebetsi ya sona e ka kenyelletsa:
- (a) ho reka matlotlo le phepelo;
 - (b) phetiso ya matlotlo ka mokgwa wa thekiso kapa lisi ya thuso ya tjhelete; le/kapa
 - (c) tsamaiso ya photefoliyo ya matlotlo, jwalo ka letoto la makoloi kapa mehaho, e tla sebediswa ke ditheo tse ding le ho etsa hore matlotlo ao a fumanehe nakong e kgutshwane kapa e telele, kapa a kgone ho rekwa.

Kananelo ya mantlha

- .45 ***Bahirisi ba tla ananela ditefo tsa lisi tsa diamohelwang tlasa lisi ya thuso ya tjhelete e le matlotlo pehelong ya bona ya boemo ba tjhelete. Ba tla tlaleha matlotlo a jwalo e le diamohelwang ka bokalo bo lekanang matsete a nete lising.***
- .46 Tlasa lisi ya thuso ya motheo, boholo ba dikotsi tsohle le meputso eo e leng ya tshohanyetso ho borui ba molao di fetisetswa ho mohirisi, mme ka hoo tefo ya lisi ya seamohelwang e tshwarwa ke mohirisi jwalo ka tefo ya lekeno la hlooho le thuso ya tjhelete ho busetsa mohirisi bakeng sa matsete le ditshebeletso tsa hae.
- .47 Ditheko tsa mantlha tse otlohileng hangata di hlaha ho bahirisi mme di kenyelletsa bokalo bo kang dikhomishene, ditefo tsa molao le ditjeho tsa ka hare tseo e leng tsa keketso mme di amanngwa ka ho otloloha le ditherisano le ditlhophiso tsa lisi. Ha di kenyelletse ditjeho tsa tsamaiso tse akaretsang tse kang tse hlahileng ho sehlopha sa dithekiso le dikgothaletso. Bakeng sa dilisi tsa thuso ya tjhelete tseo e seng tse kenyang bahirisi ba tlhahiso kapa ba kananyo,

GRAP 13

ditjeho tse otlolehileng tsa mantlha di kenyelletswe tekanyong ya mantlha ya lisi ya thuso ya tjelele ya seamohelwang mme di fokotsa bokalo ba lekeno le ananetsweng nakong ya lisi. Sekgahla sa tswala se fuperweng ho lisi se hlaloswa ka mokgwa oo ka ona ditjeho tsa mantlha tse otlolehileng di kenyelletswang ka ho iketsahalla lising ya thuso ya tjelele ya seamohelwang; ha ho hlokehe hore di kenngwe ka ho arohana. Ditjeho tse bileng teng tsa bahirisi ba tlhahiso kapa ba kananyo mabapi le dipuisano ka lisi le tlhophiso ya yona ha di kenyelletswe ho tlhaloso ya ditjeho tsa mantlha tse otlolehileng. Ka lebaka leo, ha di kenyelletswe ho matsete a nete lising mme di ananelwa e le ditshenyehelo ha kuno le tahlehelo e ananelwa, e leng seo bakeng sa lisi ya thuso ya tjelele se atisang ho ba qalong ya nako ya lisi.

Tekanyo e latetseng

- .48 *Kananelo ya lekeno la thuso ya tjelele e tla ba ho motheo wa moralo o bontshang sekgahla sa nako le nako se sa fetoheng ho matsete a nete a mohirisi lising ya thuso ya tjelele.***
- .49 Mohirisi o ikemiseditse ho aba lekeno la thuso ya tjelele nakong ya lisi ka mokgwa wa maano le wa nahanisiso. Kabo ena ya lekeno e theilwe ho moralo o bontshang poello ya nako le nako e sa fetoheng matseteng a nete a mohirisi lising ya thuso ya tjelele. Ditefo tsa lisi tse amang nako, ho sa kenyelletswe ditjeho tsa ditshebeletso, di sebedisetswa matsete a akaretsang lising ho fokotsa hlooho le lekeno la thuso ya tjelele le so amohelweng.
- .50 Boleng ba masalla bo sa tiiswang bo lekantsweng bo sebediswa ha ho sejetswa seabo sa matsete ohle a mohirisi lising bo shejwa botjha nako le nako. Haeba ho bile le phokotso ya boleng ba masalla bo sa tiiswang bo lekantsweng, kabo ya lekeno nakong ya lisi e shejwa botjha mme phokotso le ha e ka ba efe mabapi le bokalo bo seng bo hlahile bo lemohwa hanghang.
- .51 *Bahirisi ba tlhahiso kapa kananyo ba tla ananela dikuno kapa ditahlehelo tsa thekiso nakong, ho latela pholisi e latelwang ke setheo bakeng sa dithekiso tse phethahetseng.***
- .52 *Haeba ditekanyetso tsa tswala tse boletsweng di batla di le tlase sa maiketsetso, dikuno kapa ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa thekiso ya matlotlo di tla sehelwa meedi ho siuwe tse neng di tla sebetsa ha sekgahla sa tswala sa maraka se ne se sebediswa. Ditjeho tse hlahetseng bahirisi ba tlhahiso kapa kananyo mabapi le ditherisano tsa lisi le tlhophiso ya tsona di tla ananelwa ka hore ke ditshenyehelo ha kuno le tahlehelo e ananelwa.***
- .53 Ditheo tse hlahisang le ho ananya ka matlotlo di ka neha bareki ba ka bang teng kgetho ya ho reka kapa ho hira letlotlo. Lisi ya thuso ya tjelele ya letlotlo ka mohirisi wa tlhahiso kapa kananyo e baka mefuta e mmedi ya lekeno:
 - (a) kuno kapa tahlehelo e lekanang le kuno kapa tahlehelo e bakwang ke thekiso e phethahetseng ya letlotlo le hirilweng, ka ditheko tse tsa thekiso tse tlwaelehileng, tse bontshang mothamo le ha e ka ba ofe o sebetsang kapa ditheolelo tsa kananyo; le

- (b) lekeno la thuso ya tjhelete nakong ya lisi.
- .54 Lekeno la dithekiso le ananetsweng qalong ya nako ya lisi ke mohirisi wa tlhahiso kapa kananyo ke boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo, kapa, haeba le le tlase, boleng ba jwale ba ditefo tsa lisi tsa bonyane tse hlahelang mohirisi, tse badilweng ka sekgahla sa tswala sa maraka. Theko ya thekiso ya letlotlo le ananetsweng qalong ya nako ya lisi ke theko, kapa bokalo ba nnete haeba e fapane, ya thepa e hirilweng ho tloswa boleng ba jwale ba boleng ba masalla bo sa tiiswang. Phapano pakeng tsa lekeno la dithekiso le ditjeho tsa thekiso ke kuno kapa tahlehelo ya thekiso e ananetsweng ho latela pholisi ya setheo bakeng sa dithekiso tse phethahetseng.
- .55 Bahirisi ba tlhahiso kapa kananyo ka nako tse ding ba ka neha bareki sekgahla sa tswala se tlase ho sekgahla sa bona sa kadimo se tlwaelehileng. Tshebediso ya sekgahla se jwalo e tla fella ka karolo e kgolohadi ya lekeno lohle ha phapanyetsano e ananelwa nakong ya thekiso. Haeba ditekanyetso tsa tswala tse boletsweng di batla di le tlase sa maiketsetso, lekeno le ananelwang ka hore ke kuno kapa tahlehelo thekisong le tla sehelwa meedi ho siuwe tse neng di tla sebetsa ha sekgahla sa kadimo se tlwaelehileng tsa setheo bakeng sa mofuta oo wa phapanyetsano se lefiswa.
- .56 Ditjeho tsa mantlha tse otlolehileng di ananelwa ka hore ke ditshenyehelo qalong ya lisi hobane haholoholo di amana le hlahisa kuno kapa tahlehelo ya thekiso ya mohlalisi kapa moananyi.

Ditsebahatso

- .57 ***E le keketso ho phethahatso ya ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete, bahirisi ba tla senola dilisi tse latelang tsa thuso ya tjhelete:***
- (a) ***nyalanyo pakeng tsa matsete a kopanyo lising ka letsatsi la tlaleho, le ka boleng ba jwale ba ditefo tsa lisi tsa bonyane tsa diamohelwang ka letsatsi la tlaleho. Ho feta moo, setheo se tla senola matsete ohle lising le boleng ba jwale ba ditefo tsa lisi tsa bonyane tsa diamohelwang ka letsatsi la tlaleho, bakeng sa nako ka nngwe ho tse latelang:***
- (i) ***e seng kamora selemo;***
- (ii) ***kamora selemo mme e se kamora dilemo tse hlano; le***
- (iii) ***kamora dilemo tse hlano;***
- (b) ***lekeno la thuso ya tjhelete le so amhelweng;***
- (c) ***boleng ba masalla bo sa tiiswang bo molemong wa mohirisi;***
- (d) ***kabelo e bokelletsweng bakeng sa ditefo tsa diamohelwang tsa lisi tsa bonyane tse sa kgoneng ho bokellwa;***
- (e) ***dirente tse sa tiiswang tse ananetsweng e le lekeno nakong; le***
- (f) ***tlhaloso ya kakaretso ya ditlhophiso tsa lisi tse bohlokwa tsa mohirisi.***

GRAP 13

- .58 E le sesupo sa kgolo mesebetsing ya dilisi, ho atisa ho ba molemo hape ho senola matsete ohle ho tloswa lekeno le so amohelweng kgwebong e ntjha e kopantsweng nakong ya tlaleho, kamora ho tlosa bokalo bo tshwanelehileng bakeng sa dilisi tse hlakotsweng.

Dilisi tsa tshebetso

- .59 ***Bahirisi ba tla nehalana ka matlotlo ho latela dilisi tsa tshebetso dipehelong tsa bona tsa boemo ba tjhelete ho latela sebopeho sa letlotlo.***
- .60 ***Lekeno la lisi la dilisi tsa tshebetso le tla ananelwa e le lekeno ka motheo wa tekano nakong ya lisi, ntle le ha mokgwa o mong wa maano e emela ka mokgwa o ntlafetseng meralo ya nako eo ho yona monyetla o fumanweng ho letlotlo le hirilweng o fokotsehile.***
- .61 Ho kenyelletswa phokotso ya boleng, ditjeho tse bileng teng ha ho amohelwa lekeno la dilisi le ananelwa e le ditshenyehelo. Lekeno la lisi (ho sa kenyelletswa dikamohelo tsa ditshebeletso tse fuweng tse kang inshorentshe le tlhokomelo) le ananelwa ka mokgwa wa tekano nakong ya lisi le hoja dikamohelo di se ka mokgwa oo, ntle le ha mokgwa o mong wa maano o emela ka tsela e ntlafetseng moralo wa nako oo ho ona monyetla e fumanweng ho letlotlo le hirilweng o fokotsehile.
- .62 ***Ditjeho tse otlolohileng tsa mantlha tsa bahirisi ditherisanong le tlhophisong ya lisi ya tshebetso di tla kenngwa ho bokalo ba nnete ba letlotlo le hirilweng le ho ananelwa e le tshenyehelo nakong ya lisi ka mokgwa o tshwanang le wa lekeno la lisi.***
- .63 ***Leano la phokotso ya boleng bakeng sa phokotso ya boleng ya matlotlo a hirilweng le tla ba le tshwanang le leano la phokotso ya boleng le tlwaelehleng la mohirisi bakeng sa matlotlo a tshwanang, mme phokotso ya boleng e tla sejetswa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo a Matlotlo a sa Ameheng.***
- .64 Ho fumana hore na letlotlo le hirilweng le se le na le bofokodi, setheo se sebedisa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete.
- .65 Mohirisi wa mohlalisi kapa moananyi ha a ananele kuno le ha e ka ba efe ya thekiso ha a kenela lisi ya tshebetso hobane ha e tshwane kapa ha e lekane le thekiso.

Ditsebahatso

- .66 ***E le keketso ho phethahatso ya ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Ditho tsa Tjhelete, bahirisi ba tla senola dilisi tse latelang tsa tshebetso:***
- (a) ***ditefo tsa lisi tsa bonyane tsa kamoso tlasa dilisi tsa tshebetso tse sa kgoneng ho hlakolwa kakaretsong le bakeng sa e nngwe le e nngwe ya dinako tse latelang:***

- (i) e seng kamora selemo;
- (ii) kamora selemo mme e se kamora dilemo tse hlano; le
- (iii) kamora dilemo tse hlano;

- (b) dirente tsohle tse sa tiiswang tse ananetsweng e le lekeno nakong; le
- (c) tlhaloso e akaretsang ya ditlhophiso tsa lisi tsa mohirisi.

.67 Ho feta moo, ditlhoko tsa ditshenolo tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete, Thepa, Polante le Sesebediswa, Matlotlo a sa Ameheng, Tsa Temo le Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete di a sebetse ho bahirisi bakeng sa matlotlo a fuweng tlasa dilisi tsa tshebetso.

Dithekisetsano tsa thekiso le khirobotjha

.68 Dithekisetsano tsa thekiso le khirobotjha di kenye thekiso ya letlotlo le khirobotjha ya letlotlo lona leo. Tefo ya khiro le theko ya thekiso di atisa ho sebeletsana hobane ditherisano tsa tsona di a di kopanya. Tshwaro ya tshupatloto ya phapanyetsano ya thekiso le khirobotjha e laolwa ke moruta wa lisi o amehang.

.69 ***Haeba phapanyetsano ya thekiso le khirobotjha di baka ka lisi ya thuso ya tjhelete, masalla le ha e ka ba afe a lekeno la thekiso a fetang bokalo ba nnete a ke ke a ananelwa hanghang e le lekeno dipehelong tsa tjhelete tsa morekisi-mohirisetswa. Bakeng sa hoo, e tla tjhethiswa mme e fokotswe boleng butle nakong ya lisi.***

.70 Haeba khirobotjha e le lisi ya thuso ya tjhelete, phapanyetsano ke mokgwa oo ka ona mohirisi a fanang ka thuso ya tjhelete ho mohirisetswa, mme letlotlo e ba tiiso. Ka lebaka lena, ha ho a tshwaneleha ho nka masalla a lekeno la dithekiso a fetang boleng ba nnete e le lekeno. Masalla a jwalo a a tjhethiswa mme a fokotswe boleng butle nakong ya lisi.

.71 ***Haeba phapanyetsano ya thekiso le khirobotjha e fella ka lisi ya tshebetso, mme ho hlakile hore phapanyetsano e thehilwe ka boleng bo kgotsofatsang, kuno kapa tahlehelo le ha e ka ba efe e tla ananelwa hanghang. Haeba theko ya thekiso e le ka tlase ho boleng bo kgotsofatsang, kuno kapa tahlehelo le ha e ka ba efe e tla ananelwa hanghang ntle le hore, haeba tahlehelo e putswa ka ditefo tsa lisi tsa kamoso ka theko e ka tlase ho ya maraka, e tla tjhethiswa mme e fokotswe boleng butle ka karolo e tshwanelehileng ho ditefo tsa lisi nakong eo letlotlo le lebelletsweng ho sebediswa. Haeba theko ya thekiso e le ka hodimo ho boleng bo kgotsofatsang, masalla a fetang boleng bo kgotsofatsang a tla tjhethiswa mme a fokotswe boleng butle nakong eo letlotlo le lebelletsweng ho sebediswa.***

.72 Haeba khirobotjha e le lisi ya tshebetso, mme ditefo tsa lisi le theko ya thekiso di le ka boleng bo kgotsofatsang, bonneteng ho bile le phapanyetsano ya thekiso e tlwaelehileng mme kuno kapa tahlehelo le ha e ka ba efe e ananelwa hanghang.

GRAP 13

- .73 *Bakeng sa dilisi tsa tshebetso, haeba boleng bo kgotsofatsang nakong ya phapanyetsano ya thekiso le khirobotjha e le ka tlase ho bokalo ba nnete ba letlotlo, tahlehelo e lekanang le bokalo ba phapang pakeng tsa bokalo ba nnete le boleng bo kgotsofatsang e tla ananelwa hanghang.***
- .74 Bakeng sa dilisi tsa thuso ya tjhelete, ha ho tokiso e jwalo e tla hlokeha ntle le ha ho bile le bofokodi ba boleng mme bofokodi boo bo hlokwa ho ananelwa ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete.
- .75 Ditlhoko tsa tshenolo bakeng sa bahirisetswa le bahirisi di sebetsa ka ho lekana le diphapanyetsano tsa kgirobotjha. Tlhaloso e hlokehang ya ditlhophiso tsa lisi tse bohlokwa e isa ho tshenolo ya diphumantsho tse ikgethang kapa tse sa tlwaelehang tsa tumellano kapa maemo a diphapanyetsano tsa thekiso le kgirobotjha.
- .76 Diphapanyetsano tsa thekiso le kgirobotjha di ka hloka ho senolwa ka karohano ho latela Maemo a GRAP a Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete.

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .77** *Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.*

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

- .78** *Ditemana tsa .38 le .42 di ile tsa lokiswa ke Dintlafatso tsa Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2012. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho kgutlela morao, ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.*

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .79** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.*

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .80** *Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsena Maemong ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa Maemo ana bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2015, se tla tsebahatsa ntlha eo.*
- .81** *Temana ya .17 e ile ya lokiswa, mme temana ya .16 ya mongolo wa mantlha (2004) e ile ya hlakolwa ke Dintlafatso tsa GRAP tse phatlaladitsweng ka la 1 Hlakola 2010. Setheo se tla sebedisa ditokiso tseno bakeng sa dinako tsa selemo sa tjhelete ho qala ka la [letsatsi le tla rerwa] kapa kamora letsatsi leo. Haeba setheo se sebedisa Maemo ana bakeng sa nako e qalang pele ho [letsatsi le tla rerwa], se tla tsebahatsa ntlha eo.*

Ho hulwa ha Maemo a GRAP a Dilisi (2004)

- .82** *Maemo ana a tla sebediswa bakeng sa Maemo a GRAP a Dilisi a fetileng a phatlaladitsweng ka Mphalane 2004.*

Sehlomathiso sa 1 - Tlhophiso ya lisi

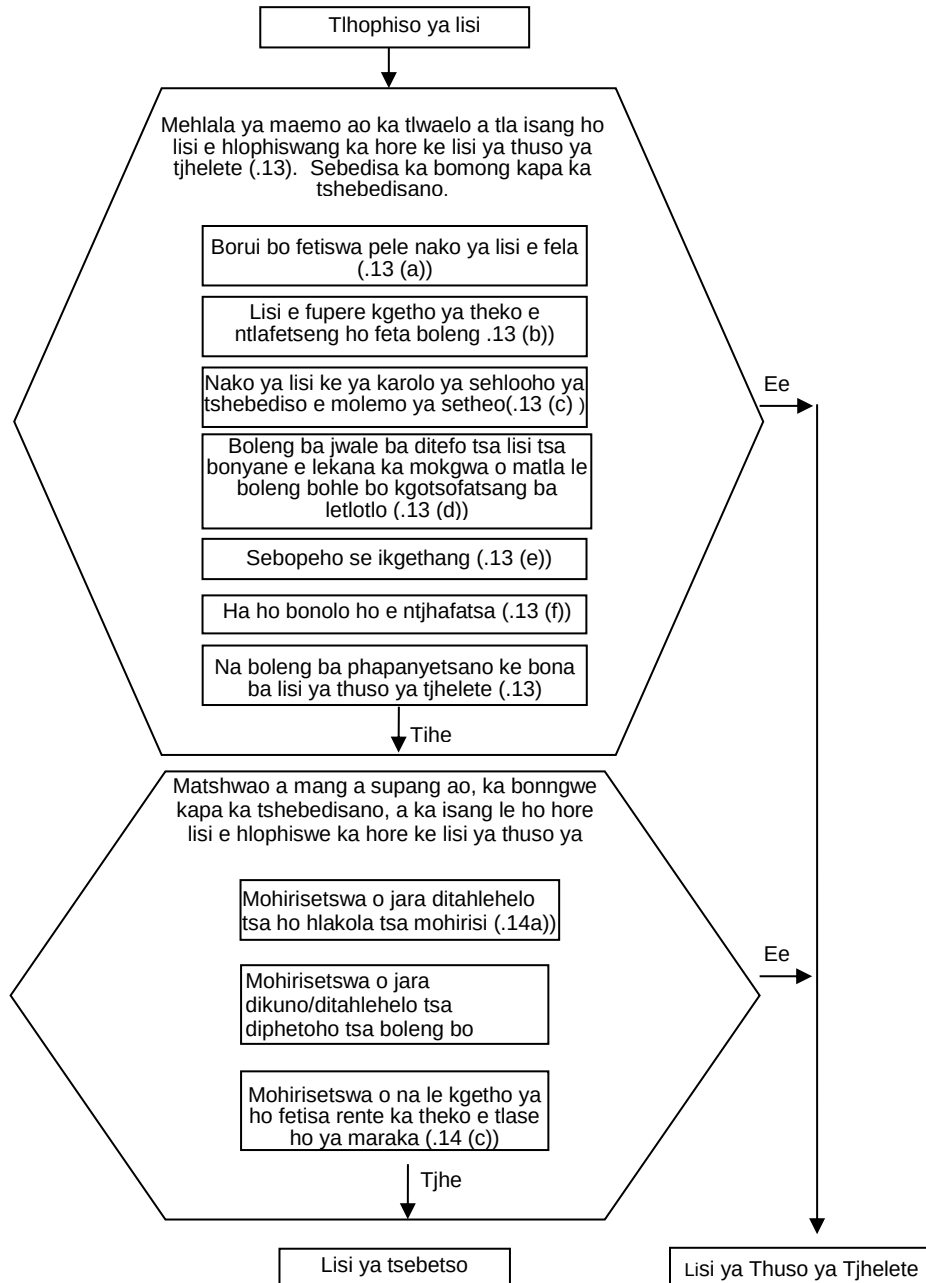
Sehlomathiso ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho hlalosa tshebediso ya Maemo le ho thusa ka ho hlakisa moelelo wa ona.

Morero wa tjhate leqepheng le latelang ke ho thusa ho hlophisa lisi ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete kapa lisi ya tshebetso. Lisi ya thuso ya tjhelete ke lisi e fetisang boholo ba dikotsi kapa dikotsi tsohle le meputso ya tshohanyetso ya ho ba mong'a letlotlo. Lisi ya tshebetso ke lisi eo e seng ya thuso ya tjhelete

Mehlala e fupetweng tjhateng ena ha se ka nako tsohle e bontshang maemo ohle a ka bang teng ao ho ona lisi e ka hlophiswang ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete, mme hape lisi ha e a tshwanela ho hlophiswa ka nako tsohle ka hore ke lisi ya thuso ya tjhelete ka lebaka la tsela e latetsweng tjhateng ena. Hore na lisi ke lisi ya thuso ya tjhelete kapa ke lisi ya tshebetso ho laolwa ke boleng ba phapanyetsano e seng sebopeho sa konteraka (seratswana sa .13)..

Tjhateng ya phallo, dinomoro tse ka masakaneng di supa dinomoro tsa diratswana Maamong.

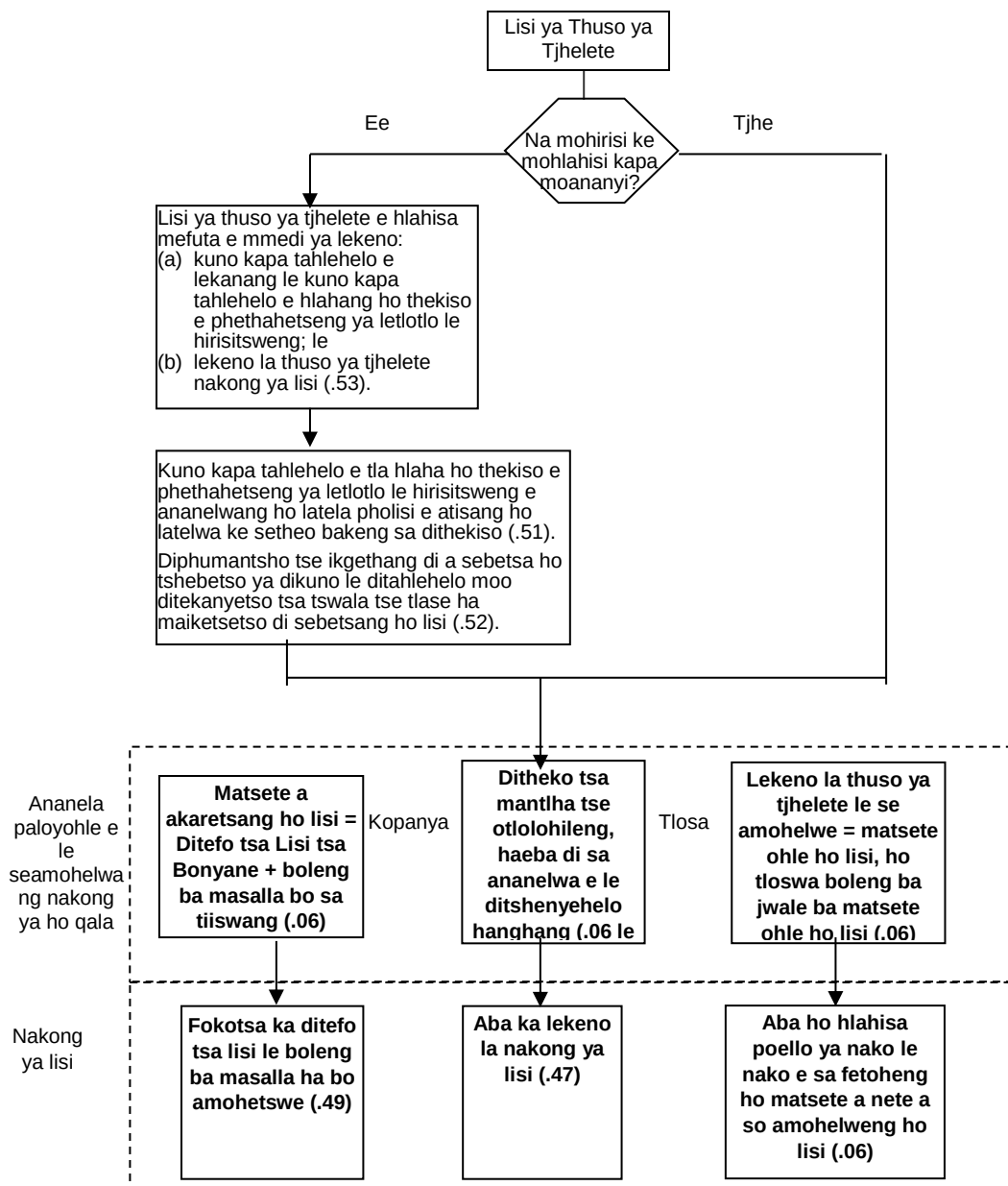
GRAP 13

Sehlomathiso sa – Mohirisi o tlaleha ka lisi ya thuso ya tjehelete

Sehlomathiso ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho hlalosa tshebediso ya Maemo le ho thusa ka ho hlakisa moelelo wa ona.

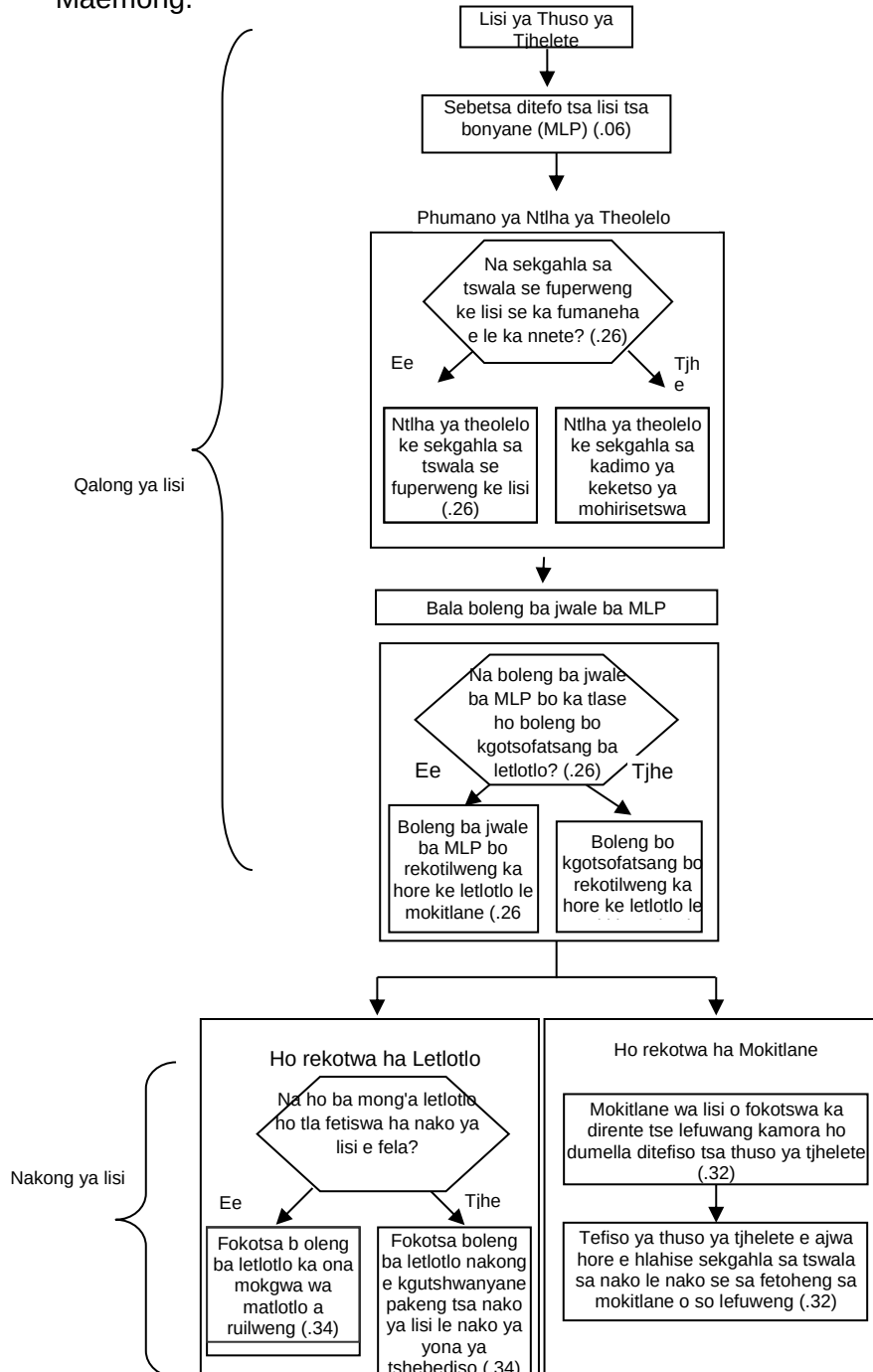
Tjhateng ya phallo, dinomoro tse ka masakaneng di supa dinomoro tsa diratswana Maamong.

Sehlomathiso sa 3 – Mohirisetswa o tlaleha ka lisi ya thuso ya tjehelete

Sehlomathiso ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho hlalosa tshebediso ya Maemo le ho thusa ka ho hlakisa moelelo wa ona.

Tjhateng ya phallo, dinomoro tse ka masakaneng di supa dinomoro tsa diratswana Maamong.

Sehlomathiso sa 4 - Dithekisetsano tsa thekiso le khirobotjha tse fellang ka dilisi tsa tshebetso

Sehlomathiso ke sa ho hlalosa feela mme ha se karolo ya Maemo. Sepheo sa sehlomathiso ke ho hlalosa tshebediso ya Maemo le ho thusa ka ho hlakisa moelelo wa ona.

Phapanyetsano ya thekiso le khirobotjha e fellang ka lisi ya tshebetso e ka hlahisa kuno kapa tahlehelo, tseo phumano le tshwaro ya tsona e laolwang ke bokalo ba nnete ba letlotlo le hirilweng, boleng bo kgotsofatsang le theko ya thekiso. Theibole e leqepheng le latelang e bontsha ditlhoko tsa Maemo maamong a fapaneng.

Theko ya thekiso e theilweng ho boleng bo kgotsofatsang (seratswana sa .71)	Bokalo ba nnete bo lekanang le boleng bo kgotsofatsang	Bokalo ba nnete bo ka tlase ho boleng bo kgotsofatsang	Bokalo ba nnete bo ka hodimo ho boleng bo kgotsofatsang
Kuno	ha ho kuno	ananela kuno hanghang	ha ho kuno
Tahlehelo	ha ho tahlehelo	ha ho tahlehelo	ananela tahlehelo hanghang

Theko ya thekiso e ka tlase ho boleng bo kgotsofatsang (seratswana sa .71)			
Kuno	ha ho kuno	Ananela kuno hanghang	ha ho kuno (tlhaloso ya 1)
Tahlehelo ha e putswe ka ditefo tsa lisi tsa kamoso ka theko e ka tlase ho ya maraka	Ananela tahlehelo hanghang	ananela tahlehelo hanghang	(tlhaloso ya 1)
Tahlehelo e putswa ka ditefo tsa lisi tsa kamoso ka theko e ka tlase ho ya maraka	tjhetjhisa tahlehelo mme o e fokotse boleng butle	tjhetjhisa tahlehelo mme o e fokotse boleng butle	(tlhaloso ya 1)

Theko ya thekiso e ka hodimo ho boleng bo kgotsofatsang (temana ya .71)			
Kuno	tjhetjhisa kuno mme o e fokotse boleng butle	tjhetjhisa kuno mme o e fokotse boleng butle (tlhaloso ya 2)	tjhetjhisa kuno mme o e fokotse boleng butle (tlhaloso ya 3)

GRAP 13

Tahlehelo	ha ho tahlehelo	ha ho tahlehelo	(tlhaloso ya 1)
-----------	-----------------	-----------------	-----------------

Tlhaloso ya 1 Dikarolo tsena tsa theibole di emetse maemo a neng a tla be a sejeditse seratswaneng sa .73 sa Maemo. Seratswana sa .73 se laela hore bokalo ba nnete ba letlotlo bo fokotswe boleng hore bo fihle ho boleng bo kgotsofatsang moo bo laolwang ke thekiso le kgirobotjha.

Tlhaloso ya 2 Haeba theko ya thekiso e le ka hodimo ho boleng bo kgotsofatsang, masalla a fetang boleng bo kgotsofatsang a tla tshetjhiswa mme a fokotswe boleng butle nakong eo letlotlo le lebelletsweng ho sebediswa (temana ya .71).

Tlhaloso ya 3 Kuno e tla ba phapang pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang le theko ya thekiso ka ha bokalo ba nnete bo ne bo tla be bo fokoditswe boleng ho fihla ho boleng bo kgotsofatsang ho latela temana ya .71.

Papiso le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dilisi (Tshitwe 2006)

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso a Dilisi a nkuwe haholoholo ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dilisi (IPSAS 13). Diphapang tse kgolo pakeng tsa Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso a Dilisi le Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle a Dilisi di tjena:

- Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso a Dilisi a akarelleditse diphetoho tse entsweng ho Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo a Dilisi (IAS 17) ho fihlela ka Mmesa 2009 ka tlasa porojeke ya Dintlafatso ya Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (IASB). Sena se kenyelletsa ditokiso tsa tataiso ya karohano pakeng tsa naha le mehaho tumellanong ya lisi.
- Temana e ekeditsweng e kenyelletswe Maamong a sebetsanang le tlolo ya ditlhoko tsa molao e sa kenyelletswang ho IPSAS 13.
- Dintlhatheo tsa ho ananela dikgothaletso tsa lisi ya tshebetso di kenyelletswe Maamong ana.
- IPSAS 13 e kenyelletsa temana e hlalosang ya kananelo ya matlotlo moo ditheo di kenelang ditlhophiso le ditheo tsa lekala la poraefete ka maemo a tlase. Temana ena ha e a kenyelletswa ka ha Tataiso ya Tshupatlotlo bakeng sa Kopanelo ya Bohle le Poraefete e nka sebaka sa tataiso ena.
- Tlhoko e eketsehileng ya tsebahatso e laelang tsebahatso ya tefiso ya phokotso ya boleng le thuso ya tjehelete e amanngwang le matlotlo a hirilweng e kenyelletswe bakeng sa lisi ya thuso ya tjehelete ya mohirisetswa.
- Diphumantsho tsa nakwana tsa Maemo ana ho sejetswa ka tsona ka mokgwa o fapaneng le ho IPSAS 13.
- Dihlomathiso tse nang le mehlala ya ho sebetsa sekgahla sa tswala se fuperweng ke lisi ya thuso ya tjehelete di hlakotswe Maamong ana.